

Bezpečnostní listy a expoziční scénáře v podnikové praxi

Ing. Hana Krejsová

Pojmy

Bezpečnostní list – základní dokument s informacemi o látce nebo směsi a současně základní dokument pro bezpečnost práce ve firmě

Expoziční scénář - soubor podmínek, které popisují, jak je látka vyráběna a používána. Jsou v něm uvedena opatření k omezení rizik pro člověka životní prostředí

Provozní podmínky – jak je látka používána (koncentrace, četnost použití...)

Řízení rizika – opatření k ochraně zdraví a životního prostředí např. odvětrávání na pracovišti, OOP

Deskriptor použití - systém, který usnadňuje popis použití – zajišťuje, aby všichni dané aspekty použití popisovali jednotně

Jak poznám, rozšířený bezpečnostní list a zda má být jeho součástí ES

Oddíl 1 – bezpečnostní list

Uvádí se: registrační číslo látky 01 – XXXXXXXXXXXX – XX - XXXX
příslušná určená použití

Určená použití

uvádějí se v souladu s CSR

V případě registrace nad 10 tun /rok i v souladu s ES

Může být uveden i obecný seznam

Mohou být uvedeny pomocí deskriptorů

Nebo odkazem na oddíl 16, kde jsou vyjmenovány např. scénáře expozice pro daná určená použití

Oddíl 2 – bezpečnostní list

Uvádí se: klasifikace látky

v souladu s registrací a to původní a navržená podle registrace

Oddíl 9 – bezpečnostní list

Uvádí se: fyzikálně chemické vlastnosti látky

v souladu s registrační dokumentací (látka byla testována)

Oddíl 11 – bezpečnostní list

Uvádí se: toxikologické informace

v souladu s registrační dokumentací (látka byla testována)

výsledky testů

Oddíl 12 – bezpečnostní list

Uvádí se: ekotoxikologické informace a informace související s ŽP

v souladu s registrační dokumentací (látka byla testována)

výsledky testů

Oddíl 8 – bezpečnostní list

Uvádí se: hodnoty DNEL(DMEL) a PNEC

v souladu s registrací a to původní a navržená podle registrace

Oddíl 15 – bezpečnostní list

Uvádí se: informace o provedení posouzení chemické bezpečnosti (15.2)

Důležitá informace indikující přítomnost scénáře

Oddíl 16 – bezpečnostní list

Uvádí se: může být uveden seznam expozičních scénářů

**Jakmile je uvedeno registrační číslo a v oddíle 15.2, že bylo provedeno
posouzení chemické bezpečnosti,**

MUSÍ být u látky připojen expoziční scénář!

Výjimky, kdy u látky nebude připojen expoziční scénář:

1. Pokud je látka registrována v množství < 10 tun/rok
2. Látka je registrována jako meziproduct (přísně kontrolované podmínky)
3. Látka není klasifikována jako nebezpečná (není PBT a vPvB)
4. Látka je vyjmuta z povinnosti registrace

Látky, které byly registrovány nyní v roce 2018 – látky vyráběné a dovážené v tonáži 1 – 100 tun/rok nemusí mít scénář, pokud bude platit podmínka č. 1

Kdy je ES součástí bezpečnostního listu

- látka již byla registrována v tonáži nad 10 tun/rok a současně se jedná o látku klasifikovanou jako nebezpečnou nebo splňující kritéria PBT nebo vPvB – forma přílohy
- ES nemusí být přílohou, ale informace jsou uvedeny přímo v bezpečnostním listu látky, pokud je posouzení expozice součástí upuštění od některých zkoušek v rámci registrace podle přílohy XI odst. 3

Odhad expozice – parametry ovlivňující expozici životního prostředí

Podmínky použití a opatření k řízení rizik

Musí být známy pro každou fázi životního cyklu a pro každý přispívající scénář

Mohou být společné pro několik přispívajících scénářů, které na sebe mohou i odkazovat.

Příklady podmínek působících na životní prostředí:

- roční a denní množství látky (kg/den)
- městská čistíčka odpadních vod (ano/ne)
- čistíčka v místě použití (% účinnost)
- omezení emisí (% účinnost)
- zpracování odpadu

Příklady podmínek působících na zdraví:

pracovníci

- koncentrace látky
- doba trvání jednotlivých činností (hod/den)
- základní ventilace (ano/ne)
- místní odsávání (% účinnost)
- osobní ochranné pomůcky (% účinnost)

spotřebitelé

- koncentrace látky
- použití/aplikace (počet/den)
- doba trvání jednotlivých činností (hod/den)
- množství (kg/aplikaci)

Kde tyto informace hledat ve scénáři

Formát scénáře není závazně předepsán a nebude se v rámci ECHA sjednocovat.

Podmínky použití mohou být ve scénáři uvedeny formou

- popis pomocí deskriptorů (u PROC popsány podmínky)
- název použití – společné podmínky použití a pod nimi vypsány jednotlivé PROC a vypsány podmínky, které se liší
- scénáře se odkazují na sebe (odkaz na již jednou uvedené podmínky)
- v nejhorším se mohou odkazovat až do CSR, kterou ale nemáte k dispozici

Jak poznám, že scénář patří k příslušnému bezpečnostnímu listu (není přesně udáno, jak to má vypadat)

Scénář by měl mít hlavičku, ale v té nemusí být uvedena firma. Jen by mělo být vidět, že scénář je k dané látce.

Příklad

Látka „Q“

Klasifikace

Skin Irrit 2 H315

STOT SE 3 H336

Směs míchám v uzavřeném systému

Občasná expozice možná (vzorkování)

Fáze životního cyklu je formulace

Použití do směsi

Doprava do zásobníku

PROC8b

Přenesení do aparatury

PROC8b

Míchání

PROC 3 nebo PROC 5

Vzorkování

PROC9

Balení do malých obalů

PROC9

Laboratoř analýza

PROC15

+ ŽP

ERC2

FORMÁT SCÉNÁŘE EXPOZICE

Doporučen je 4 bodový formát ES
(vzor je na stránkách ECHA)

1. název
2. podmínky ovlivňující expozici
3. odhad expozice a odkaz na její zdroj
4. pokyny pro následné uživatele o tom, jak vyhodnotit, zda pracuje v mezích daných scénářem expozice

V rámci řetězce by se neměl přeposílat ES na výrobu.

Pro každého odběratele by měl být zaslán cílený scénář na jeho konkrétní použití.

To se v praxi obvykle neděje, ale lze zlepšit komunikací v rámci dodavatelského řetězce.

Následný uživatel má jednu nebo několik z následujících povinností:

- **identifikovat vhodná opatření** popsaná v bezpečnostních listech, které obdrží, a použít je;
- obdrží-li **scénář expozice** nebo informace z něho pocházející, **ověřit si, zda je v něm zahrnuto jeho současné použití** a zda splňujete podmínky popsané v tomto scénáři expozice;
- **není-li jeho použití ve scénáři expozice zahrnuto, komunikovat se svým dodavatelem**, aby použití zahrnul do scénáře expozice, nebo učinit jiné kroky

Co je třeba učinit, pokud je použití a podmínky použití zahrnuto ve scénáři expozice

Pokud při ověřování dojdete k závěru, že vaše použití je zahrnuto v obdrženém scénáři expozice, není nutné provádět žádné další kroky podle nařízení REACH, kromě srovnání podmínek ve scénáři s podmínkami ve firmě.

Pozor!

Na provedení tohoto srovnání má odběratel ROK od obdržení REGISTRACNÍHO ČÍSLA, nikoli scénáře.

Co je třeba učinit, pokud použití a podmínky použití nejsou zahrnuty ve scénáři expozice.

1. sdělit své použití svému dodavateli s cílem učinit z něho „určené použití“ a zahrnout je do posouzení chemické bezpečnosti dodavatele:

V tomto případě budete muset kontaktovat svého dodavatele a poskytnout mu informace o svém použití/podmínkách použití (pokud nejsou zahrnuty do SE), abyste dodavateli umožnili upravit jeho posouzení a zaslat vám aktualizovaný ES zahrnující vaše použití/podmínky použití.

Dodavatel musí dané použití posoudit do jednoho měsíce či před další dodávkou, podle toho, co nastane později; nebo

2. **zajistit podmínky použití popsané ve scénáři expozice**, který jste obdrželi; nebo
3. **nahradit látku jinou látkou**, pro niž není vyžadován scénář expozice nebo pro kterou je dostupný scénář expozice vztahující se na vaše podmínky použití. Popřípadě lze proces nahradit jiným procesem, při němž není tato látka zapotřebí; nebo
4. **vyhledat jiného dodavatele**, který poskytuje látku s bezpečnostním listem a scénářem expozice pokrývajícím vaše použití; nebo

Pokud se vaše použití nedoporučuje musíte do 12 měsíců:

- ukončit dané použití, nebo
- vyhotovit CSR NU, která dané použití zahrnuje.

Pokud dospějete k závěru, že vaše použití se nachází mimo podmínky popsané v obdržných scénářích expozice musíte do 12 měsíců:

- zavést podmínky popsané ve scénáři expozice vašeho dodavatele a doporučit podmínky svým zákazníkům, nebo
- požádat svého dodavatele, aby objasnil, zda je vaše použití již pokryto, a pokud není, požádat jej, aby vaše použití zahrnul do svého posouzení, nebo
- najít si jiného dodavatele, který vaše použití podporuje, nebo
- vyhotovit CSR NU (pokud se na vás nevztahuje výjimka)

Nahrazení látky nebo látky ve směsi

Látku lze nahradit výměnou surovin a/nebo optimalizací pracovních postupů takovým způsobem, aby se dotčené látky staly nadbytečnými. Pokud se jako následný uživatel chystáte nahradit látku jinou látkou, musíte zajistit, že scénář expozice náhradní látky, pokud se požaduje, bude pokrývat vaše použití a podmínky použití.

Příklad 1 – kontrola zahrnutí vlastních použití do ES

Výrobce pracích prášků pro spotřebitele. Tato směs obsahuje látku „Q“
Konečné použití látky „Q“ tedy bude spotřebitelské použití v pracím a čistícím prostředku.

Kontrolou ES jsme zjistili, že je uvedeno
průmyslové použití látky „Q“ pro míchání směsi (to je v mém případě výroba
pracího prášku)

Profesionální konečné použití v pracích a čistících prostředcích (to
nepotřebuji, pro profesionály výrobek s látkou „Q“ nedodávám)

Chybí

spotřebitelské použití v pracím a čistícím prostředku.

Není uvedeno v oddíle 1.2 BL ani v ES

To znamená, že z pozice následného uživatele nemůžu látku „Q“ použít do
mého výrobku pro s potřebitele.

Příklad 1 – kontrola zahrnutí vlastních použití do ES

Další možnosti postupu

1. Analýza dostupných informací
na základě dodaných určených použití mohu namíchat práci směs
s látkou „Q“ .
2. Zjistit dotazem na dodavatele, proč nezahrnul spotřebitelské použití
(mohl opomenout nebo toto použití nepodporuje)
3. Požádat dodavatele o doplnění scénáře
4. Pokud použití nepodporuje je potřeba zvážit, zda nepůjde využít scénář
pro profesionální použití a jeho informace zpracovat do BL na směs pro
spotřebitele.
5. V nejhorším případě si musí následný uživatel rizika vyhodnotit sám a
zpracovat CSR následného uživatele.

Příklad 2 – kontrola zahrnutí vlastních použití do ES

Výrobce pracích prášků a čisticích prostředků. Tato směs obsahuje látku „Q“
Konečné použití látky „Q“ tedy bude míchání daných směsí. Ale scénář neobsahuje kategorii výrobků PC35 (Prací a čisticí prostředky)

Kontrolou ES jsme zjistili, že je uvedeno
průmyslové použití látky „Q“ pro míchání směsí

Ale protože není zahrnut odkaz na kategorii výrobků nevím, zda tento scénář expozice zahrnuje míchání směsí v mých zařízeních.

Příklad 2 – kontrola zahrnutí všech procesů relevantních do ES

Další možnosti postupu

1. Analýza dostupných informací:
Na základě dodaných určených použití vím, že je zahrnuto míchání směsi ve všech možných zařízeních (tedy včetně mého).
2. V druhém kroku je potřeba posoudit, zda podmínky použití pro obecné míchání směsi popsané ve scénáři, odpovídají mým podmínkám na mém zařízení. (délka trvání činnosti, koncentrace látky, technické kontroly, osobní ochranné prostředky atd.).
3. Pokud ano, je mé použití ve scénáři zahrnuto, i když není uvedena kategorie výrobků.
4. Pokud ne, podnikneme podobné kroky jako v příkladu 1.

Příklad 3 – kontrola zahrnutí všech procesů relevantních pro daná použití do ES

Ve své výrobě používám látku „Q“ pro sterilizaci výrobní linky. Čištění probíhá na místě v uzavřeném systému. Látka se do závodu dostává cisternou, ze které je přečerpávána do zásobníku. (Tento proces je poloautomatický a může dojít k občasné expozici pracovníků při napojování cisterny do zásobního systému)

Pro čištění na místě je látka „Q“ ze zásobní cisterny přepravována v uzavřeném automatickém systému.

K látce „Q“ je k dispozici scénář s názvem „Čištění a sterilizace výrobních strojů používaných v potravinářském průmyslu“ s přiřazenou technologií uzavřeného dávkového procesu (PROC3).

Příklad 3 – kontrola zahrnutí všech procesů relevantních pro daná použití do ES

Další možnosti postupu

1. Analýza dostupných informací:
Máme zařazen PROC3 (týká se automatického čištění linky ze zásobníku)
Nemáme scénář týkající se přepravy látky - kroku Cisterna ➤ zásobník.
2. Je potřeba dobře prozkoumat scénář, krok „přepravy“ může být zahrnut v některém jiném dílčím scénáři, aniž je zmíněn v úvodní části.
3. Pokud ano a je v dílčím scénáři zahrnut přenos z/do nádob (PROC8a/8b), v tom případě porovnáme mé podmínky použití s podmínkami popsány v příslušném dílčím scénáři. Pokud dílčí scénář podporuje mé podmínky použití, je mé použití zahrnuto ve scénáři expozice.
4. Pokud ne, dotaz na dodavatele, žádost o zařazení potřebných informací do ES v nejhorším případě vlastní CSR.

Expoziční scénář - směs

**Musí být expoziční
scénář přílohou
bezpečnostního listu
na směs?**

Ne

článek 37 odst. 5

Každý následný uživatel určí, uplatňuje a případně doporučuje vhodná opatření k náležitému omezení rizik identifikovaných v bezpečnostních listech, které mu byly poskytnuty;

Jak lze začlenit informace z ES do BL listu pro směs

- 1. připojením vhodného scénáře složky k celé směsi**
- 2. vytvoření konsolidovaného scénáře pro směs**
- 3. zapracováním informací o PP a OŘR přímo do BL**
- 4. vhodná data z ES složek mezi sebou posoudit a výsledek OŘR začlenit do BL**
- 5. vytvoření ES pro směs, zpráva CSR následného uživatele**